

YENGIL SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI OPTIMAL TASHKIL ETISHDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHNING ROLI

Eshonqulov Javohir Sobirovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti izlanuvchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada yengil sanoat ishlab chiqarish tizimida nazorat faoliyati shaklining, uni optimal tashkil etish darajasining, usul va texnologiyalar to'g'ri tanlovining mahsulot ishlab chiqarish tizimining sifatiga ta'siri tahlil qilingan. Umumiy holda sanoat korxonalarini faoliyatini optimallashtirish masalasini yechishda ekonometrik modellashtirishning roli va zaruriyati yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: yengil sanoat, boshqarish tizimi, ekonometrik model, klaster, ishlab chiqarish.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется влияние формы контрольной деятельности в производственной системе легкой промышленности, уровня ее оптимальной организации, правильного выбора методов и технологий на качество производственной системы продукции. В целом разъясняется роль и необходимость эконометрического моделирования в решении вопроса оптимизации деятельности промышленных предприятий.

Ключевые слова: легкая промышленность, система управления, эконометрическая модель, кластер, производство.

ABSTRACT

The article analyzes the influence of the form of control activity in the production system of light industry, the level of its optimal organization, the correct choice of methods and technologies on the quality of the production system of products. In general, the role and necessity of econometric modeling in solving the issue of optimizing the activities of industrial enterprises is explained.

Key words: light industry, management system, econometric model, cluster, production.

Yengil sanoat tarmog'ini og'ir sanoatga qaraganda odatda kichikroq hajmdagi va kamroq kapital qo'yilmalarni talab qiladigan iste'mol tovarlarini ishlab chiqarish orqali

zamonaviy iqtisodiyotda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Yengil sanoat tarmog'ining asosiy ahamiyati quyidagi sohalarda yotadi:

Ish bilan ta'minlash: Yengil sanoat ko'plab odamlarni, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda ish bilan ta'minlaydi. To'qimachilik, tikuvchilik, poyabzal ishlab chiqarish kabi yengil sanoatning ko'pgina tarmoqlari ko'p mehnat talab qiladi va katta miqdordagi qo'l mehnatini talab qiladi, bu esa turli darajadagi ta'lim va malakaga ega bo'lgan odamlarni ish bilan ta'minlaydi [1].

Iqtisodiy o'sish: Yengil sanoat tarmoqlari mahalliy iste'mol va eksport uchun tovarlar bilan ta'minlash orqali iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi. Iste'mol tovarlari ishlab chiqarish ko'pincha turmush darajasi va ixtiyoriy daromadning o'sishi bilan bog'liq bo'lib, yengil sanoat tarmoqlarini rivojlantirish rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga yordam beradi.

Innovatsiyalar: Yengil sanoat, ko'pincha, iste'molchilar ehtiyojlarini qondiradigan yangi mahsulotlarni loyihalash va ishlab chiqarish uchun innovatsiya va ijodkorlikka tayanadi. Buning uchun ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish talab etiladi, bu esa texnologik taraqqiyotga va yangi biznes imkoniyatlariga olib kelishi mumkin.

Mintaqaviy rivojlanish: Yengil sanoat tarmoqlari qishloq va chekka hududlarda iqtisodiy faollikni yaratish orqali hududlarni rivojlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin. Bu mintaqaviy tafovutlarni kamaytirishga va shahar markazlaridan tashqarida ish o'rinlarini ta'minlashga yordam beradi.

Atrof-muhit barqarorligi: Yengil sanoat og'ir sanoatga qaraganda, ayniqsa energiya iste'moli va chiqindilari jihatidan kamroq atrof-muhitga ta'sir qiladi. Bu barqaror rivojlanishni rag'batlantirish va sanoat faoliyatining ekologik izini kamaytirishga yordam beradi.

Umuman olganda, yengil sanoat tarmog'ining ahamiyati uning iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ish o'rinlari yaratish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, mintaqaviy rivojlanish va ekologik barqarorlikka hissa qo'shish qobiliyatidadir.

Yengil sanoat korxonalarini faoliyatini optimal tashkil etishda ekonometrik modellarning ahamiyatini quyidagicha tushuntirishimiz mumkin:

Ekonometrik modellar yengil sanoat korxonalarini boshqarishda muhim o'rin tutadi, xo'jalik faoliyati asosidagi murakkab iqtisodiy munosabatlarni tahlil qilish va tushunish uchun asos yaratadi. Ushbu modellar talabni prognoz qilish, tendentsiyalarni aniqlash va turli omillarning biznes faoliyatiga ta'sirini baholash uchun foydalidir.

Yengil sanoat korxonalarida ekonometrik modellarning muhim qo'llanilishi talabni prognoz qilishdir. Sotish va boshqa iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha tarixiy ma'lumotlardan foydalangan holda, kompaniyaning mahsulot yoki xizmatlariga bo'lajak talabni bashorat qilish uchun ekonometrik modellardan foydalanish mumkin.

Ushbu ma'lumotlar ishlab chiqarishni rejalashtirish va inventarizatsiyani boshqarish qarorlari haqida ma'lumot berish uchun ishlatilishi mumkin, bu esa korxonaning iste'molchi talablarini qondirish, shu bilan birga chiqindilarni va xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi.

Ekonometrik modellar iste'molchi hatti-harakatlaridagi tendentsiyalarni va biznes samaradorligiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan iqtisodiy sharoitlarni aniqlash uchun ham ishlatilishi mumkin. Iste'mol xarajatlari, inflyatsiya va foiz stavkalari kabi omillar haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali korxonalar ushbu omillar qisqa va uzoq muddatda ularning faoliyatiga qanday ta'sir qilishini tushunishlari mumkin. Ushbu ma'lumotlardan raqobatbardoshlikni saqlab qolish va daromadni oshirish uchun biznes strategiyalari va taktikalarini o'zgartirish uchun foydalanish mumkin.

Va nihoyat, ekonometrik modellar turli omillarning biznes faoliyatiga ta'sirini baholash uchun foydalidir. Masalan, kompaniya marketing kompaniyalari, narx strategiyalari va boshqa biznes tashabbuslarining samaradorligini baholash uchun ekonometrik modellardan foydalanishi mumkin. Ushbu tashabbuslarni amalga oshirishdan oldin va keyin sotish hamda boshqa iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha ma'lumotlarni tahlil qilish orqali korxonalar qaysi strategiyalar eng samarali ekanligini tushunishlari va shunga mos ravishda yondashuvlarini o'zgartirishlari mumkin.

Umuman olganda, ekonometrik modellar yengil sanoat korxonalarini boshqarish uchun muhim vosita bo'lib, biznes operatsiyalari asosida yotgan murakkab iqtisodiy munosabatlar haqida qimmatli tushunchalar beradi va biznesga o'sish va muvaffaqiyatga olib keladigan ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

FOYFALANILGAN ADABIYOTLAR

1. A.N. Rakhimov, F.D. Jo'rayev. A Systematic Approach To The Methodology Of Agricultural Development And The Strategy Of Econometric Modeling. Res Militaris. Vol. 12 No. 4 (2022): Vol.12 No. 4 (2022) P.-2164-2174

<https://resmilitaris.net/menu-script/index.php/resmilitaris/article/view/2060/1720>

2. Жураев, Ф. (2021). Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг истиқболдаги муаммолари ва уларни эконометрик моделлаштириш. Экономика и образование, (4), 377-385.

https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/7647

3. Juraev F. D. Problems Of Informatization Of Management Of Agricultural Industry And Modeling Of Agriconomic System In A Market Economy //The American Journal of Applied sciences. – 2021. – Т. 3. – №. 02. – С. 49-54.

<https://inlibrary.uz/index.php/tajas/article/view/10136>

4. Жураев, Ф. Д. (2021). Econometric modeling of the development and management of agricultural production based on cluster analysis (on the example of the Kashkadarya region). Экономика и предпринимательство, (ISSN 1999-2300), 15(8), 133.

5. Eshonkulov, J. S. (2021). Methodology Of Application Of The Simplex Method In The Optimal Development Of Industrial Enterprises. The American Journal of Applied sciences, 3(10), 9-14.

6. Rakhimov, A. N., & Eshonkulov, J. S. (2022). Improving the mechanism of increasing the economic power of industrial enterprises on the base of econometric models. Экономика и социум, (10-1 (101)), 145-153.

7. Рахимов, А., & Эшонкулов, Ж. (2022). Саноат корхоналарида ишлаб чиқаришнинг иқтисодий қувватини ошириш механизми. Экономика и образование, 23(6), 390-395.

8. Аралов, Ф. М. (2022). Ишлаб чиқаришда енгил саноатининг кластер усули инновацион иқтисодиётнинг асосий йўналиши сифати. Educational Research in Universal Sciences, 1(6), 138-142.

9. Rakhimov, A. N., Makhmatkulov, G. K., & Rakhimov, A. M. (2021). Construction of econometric models of development of services for the population in the region and forecasting them. The American Journal of Applied sciences, 3(02), 21-48.

10. Жўраев Фаррух Дўстмирзаевич, & Аралов Ғайрат Мухаммадиевич. (2023). Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш жараёнини эконометрик моделлаштириш заруриятининг асосий жиҳатлари. Educational research in universal sciences, 2(2), 36–43.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7702123>